

ПРОГРАМА ТРЕНІНГОВОГО КУРСУ
«ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ»
для здобувачів вищої освіти

Опис тренінгового курсу

Тренінговий курс розроблено з метою забезпечення розвитку загальних та спеціальних компетентностей здобувачів вищої освіти щодо розуміння та застосування гендерного підходу в навчанні та використанні у пост освітньому середовищі.

Завдання:

- оволодіння базовими знаннями щодо концепції «гендерна рівність», поняття «гендер», «стать»;
- ознайомлення з міжнародними стандартами гендерної рівності (зокрема, у сфері політики та управління, трудовій сфері, сфері охорони здоров'я тощо);
- формування розуміння гендерно зумовленого насильства, його форм та шляхів протидії і запобігання;
- ознайомлення з національним законодавством у сфері забезпечення гендерної рівності;
- вирішення практичних ситуацій (кейси) щодо порушення гендерної рівності; сформувані розуміння існуючої проблематики та шляхів вирішення;
- ознайомлення з міжнародним інституційним механізмом забезпечення гендерної рівності;
- розглянути національні механізми реалізації політики гендерної рівності;
- ознайомлення з механізмами забезпечення гендерної рівності в освіті.

За результатами навчання здобувачі повинні досягти таких програмних компетентностей:

- знання та розуміння предметної галузі, усвідомлення соціальної значущості гендерної рівності;

- знання та розуміння нормативних положень, принципів забезпечення гендерної рівності;
- уміння вести дискусію та спір, відстоювати гарантовані права у сфері гендерної рівності в максимально ефективній, переконливій, коректній і тактовній формі;
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);
- цінувати та поважати різноманітність і мультикультурність;
- здатність тлумачити і застосовувати міжнародно-правові акти універсального і регіонального характеру у сфері забезпечення гендерної рівності;
- здатність аналізувати зміст національних правових норм, інститутів і галузей права у порівняльно-правовому контексті;
- здатність надавати юридичні висновки й консультації з питань міжнародного права, національного права з питань забезпечення гендерної рівності.

Тренінговий курс «Гендерний підхід у навчанні іноземних студентів» розрахований на здобувачів вищої освіти.

Тренінговий курс передбачає: ознайомлення з першоджерелами, зокрема з положеннями міжнародних актів універсального і регіонального характеру, національним законодавством; практикою міжнародних і національних інституцій, органів у сфері забезпечення гендерної рівності. Кожна тема супроводжується питаннями для обговорення; ситуативними задачами для поглиблення розуміння теми та існуючої проблематики. Завдання для самостійної роботи направлені на засвоєння отриманих знань.

Структура тренінгового курсу:

Програма тренінгового курсу

Тема	Стислий зміст	Рекомендована література
<p>Тема 1 Концепція гендерної рівності</p>	<p>Гендер. Стать. Гендерна ідентичність. Гендерна рівність як наскрізна ідея основоположних прав людини. Поняття, сутність гендерної рівності. Гендерний мейнстрімінг. Гендерна нерівність та її прояви. Дискримінація за ознакою статті і гендерна рівність. Форми та види гендерної дискримінації.</p>	<p>1. Кагановська Т.Є., Сироїд Т.Л. Організаційно-правовий механізм Європейського Союзу щодо забезпечення гендерної рівності. <i>Науковий ВІСНИК Ужгородського національного Університету</i>. Серія “Право”. Випуск 76(2). 2023. С. 232-239.</p> <p>2. Гендерна політика в нормативно-правових документах. Частина 1. За заг.ред Левченко К.Б. / Г.Г. Жуковська, К.Б. Левченко, О.О. Остапенко, О.І. Сулова. Київ, 2020. 186 с. https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/18%20-%20PDF/02.2021/genderna-polityka.pdf</p> <p>3. Дрьоміна-Волок Н. В. Концепція расової дискримінації у міжнародному антидискримінаційному праві : монографія. Одеса : Юрид. літ., 2015. 540 с.</p> <p>4. Сироїд Т.Л. Політичні права жінок крізь призму гендерної рівності. <i>Захист прав людини на універсальному та регіональному рівнях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції</i> (м. Дніпро, 08 грудня 2023 р.); укладач: канд. юрид. наук, доц. Л.А. Філяніна Дніпро: Університет митної справи та фінансів; 2023. С. 45-48. 572 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1Xvv3SOBi9ZO88R3dDMxpOMp-rTmMvpQx/view</p> <p>5. Сироїд Т., Фоміна Л. Продовольча безпека і гендерна рівність: міжнародно-правовий аспект. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». 2023. Вип. 35.</p> <p>6. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародне право прав людини: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 564 с.</p>
<p>Тема 2 Міжнародно-правові стандарти гендерної рівності</p>	<p>Становлення та розвиток міжнародно-правової основи у сфері забезпечення гендерної рівності. Універсальні міжнародно-правові акти (міжнародні угоди, декларації, резолюції, рекомендації,</p>	<p>1.Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text</p> <p>2 Загальна декларація прав людини 1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text</p> <p>3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text</p> <p>4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text</p> <p>5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні</p>

	<p>програми документи). Регіональні міжнародні акти у сфері забезпечення гендерної рівності (Рада Європи, Європейський Союз, ОБСЄ, Спільнота розвитку півдня Африки (САДК), Африканський Союз).</p>	<p>права https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 6. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text 7. Charter of Fundamental Rights of the European Union. URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf 8. Convention on the Political Rights of Women. URL: 9. Declaration on Gender & Development 1997. URL: https://www.sadc.int/document/declaration-gender-development-1997 10. Declaration on the Protection of Women and Children in Emergency and Armed Conflict. URL: https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-protection-women-and-children-emergency-and-armed https://treaties.un.org/doc/treaties/1954/07/19540707%200-40%20am/ch_xvi_1p.pdf 11. United Nations Charter 1945. URL: https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text 12. Сироїд Т.Л. Міжнародно-правові основи захисту сексуального репродуктивного здоров'я жінок. <i>Juris Europensis Scientia</i>. 2020. Вип.3. С. 151-155. http://jes.nuoua.od.ua/archive/3_2020/32.pdf 13. Сироїд Т.Л. Дотримання гендерної рівності в діяльності поліцейських сил ООН. <i>Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми дослідження Матеріали міжнародної науково-практичної конференції</i>. (м. Харків, 17 травня 2019 р.). С. 200-202. 14. Сироїд Т.Л. Міжнародні стандарти в галузі забезпечення права на здоров'я та практика їхнього застосування: навч. посіб. Харків: Право, 2021. 166 с.</p>
<p>Тема 3 Гендерна рівність у трудовій сфері</p>	<p>Універсальні і регіональні міжнародні акти у сфері забезпечення трудових прав (міжнародні акти ООН, Міжнародної організації праці, регіональні міжнародні акти – акти ЄС). Стандарти забезпечення</p>	<p>1. Конвенція про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності № 100. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_002 2. Equal Treatment for Men and Women Workers: Workers with Family Responsibilities, 1981. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---gender/documents/genericdocument/wcms_114192.pdf</p>

	<p>гендерної рівності у трудовій сфері: поняття, сутність. Прояви гендерної нерівності у сфері трудових правовідносин. Захист порушеного права: підстави звернення до Європейського суду прав людини. Процедура звернення.</p>	
<p>Тема 4 Гендерно зумовлене насильство</p>	<p>Поняття та першопричини гендерно зумовленого насильства. Форми та види гендерно зумовленого насильства: фізичне насильство, сексуальне насильство, економічне насильство, психологічне/емоційне насильство. Правові засади запобігання та протидії гендерно зумовленого насильства. Заходи запобігання і протидії гендерно зумовленому насильству. Підтримка потерпілих гендерно зумовленого насильства.</p>	<p>1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Довідник для членів парламенту. URL: https://rm.coe.int/1680096e45.</p> <p>2. Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime. URL: https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-prevent-suppress-and-punish-trafficking-persons</p> <p>3. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник / Андрієнкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. та ін. – Київ ФОП. Нічога С.О. – 2020. 196 с. https://la-strada.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/posibnyk_prottydiya-nasylstvu_-dodatok.pdf</p>
<p>Тема 5 Міжнародні інституційні механізми забезпечення гендерної рівності</p>	<p>Статутні органи міжнародних універсальних і регіональних міжнародних організацій та їх роль у забезпеченні</p>	<p>1. Практичний посібник щодо прийнятності заяв Європейським судом з прав людини / [Рада Європи; Європ. суд з прав людини]. 2011. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/human-rights/echr-admissibility-guide.pdf.</p> <p>2. Посібник МОМ з питань надання допомоги постраждалим від торгівлі людьми. Київ : Тютюкін,</p>

	<p>гендерного принципу. Універсальні міжнародні інституції. Комісія зі становища жінок. Комітет з прав людини. Комітет із ліквідації дискримінації щодо жінок. Спеціальний доповідач з питання щодо насильства стосовно жінок, його причин і наслідків. Робоча група по боротьбі з дискримінацією щодо жінок і дівчаток. Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав та можливостей жінок під назвою «ООН-жінки» та цільові групи. Регіональні механізми. Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. Консультативний комітет ЄС з рівних можливостей для жінок і чоловіків. Європейський інститут гендерної рівності. Міжамериканська комісія з прав жінок. Директорат у справах жінок, гендеру та молоді Комісії Африканського союзу.</p>	<p>2009. 320 с. URL: http://ukr.pdf.www.ohchr.org/Documents/Publications/F3. 3. Практичний посібник з аргументації у справах щодо дискримінації. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/human-rights/echr-arguments-for-discrimination-guide.pdf 4. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародне право прав людини: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 564 с.</p>
<p>Тема 6 Національн</p>	<p>Національна нормативно-</p>	<p>1. Виборчий кодекс України: Закон України від 19.12.2019 р. № 396-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/</p>

<p>е законодавст во у сфері забезпеченн я гендерної рівності</p>	<p>правова основа (законодавчі, підзаконні нормативно-правові акти, стратегічні і програмні документи) у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Гендерно-правова експертиза: мета, порядок здійснення. Гендерні підходи під час розроблення нормативно-правових актів. Нормативно-правові засади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у громадсько-політичній та соціально-економічній сферах. Запобігання і протидія насильству за ознакою статі.</p>	<p>laws/show/396-20#Text 2. Кодекс законів про працю України: Кодекс України; Закон від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text 3. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text 4. Методичні рекомендації щодо проведення гендерного аудиту підприємствами, установами та організаціями: Наказ Міністерства соціальної політики України від 09.08.2021 р. № 448. URL: https://www.msp.gov.ua/documents/6081.html?PrintVersion 5. Питання Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року: Постанова Кабінету Міністрів України; Програма, Паспорт, Заходи від 24.02.2021 р. № 145. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-2021-%D0%BF#n16 6. Питання проведення гендерно-правової експертизи: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.11.2018 р. № 997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-2018-p#n14 7. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text 8. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text 9. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 р. № 5207-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text 10. Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів: Мінсоцполітики України; Наказ, Інструкція від 07.02.2020 р. № 86. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0211-20#n14 11. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України; План, Перелік, Форма типового документа, Звіт, Заходи від 28.10.2020 р. № 1544-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#n14 12. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 № 3739-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text 13. Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022-2024 роки: Розпорядження</p>
--	--	--

		<p>Кабінету Міністрів України; Стратегія, План від 12.08.2022 р. № 752-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-p#Text</p> <p>14. Про схвалення Концепції комунікації у сфері гендерної рівності: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 16.09.2020 р. № 1128-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2020-p#Text</p> <p>15. Про схвалення Національної стратегії подолання гендерного розриву в оплаті праці на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2023-2025 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, План, Заходи від 15.09.2023 р. № 815-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-2023-p#n14</p>
<p>Тема 7 Національні механізми реалізації політики у сфері гендерної рівності</p>	<p>Компетенція і повноваження органів, установ та організацій, наділених повноваженнями у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Верховної Ради України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; Кабінету Міністрів України; спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, визначених в їх складі уповноважених осіб (координаторів) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок</p>	<p>1. Про затвердження Методики визначення потреб територіальних громад у створенні спеціалізованих служб підтримки постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі: Мінсоцполітики України; Наказ, Методика від 30.11.2020 р. № 787. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0036-21#Text</p> <p>2. Типове положення про радника з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 930. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2020-p#n18</p> <p>3. Типове положення про відповідальний підрозділ з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 930. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2020-p#n18</p> <p>4. Про утворення Комісії з питань координації взаємодії органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Постанова Кабінету Міністрів України; Склад колегіального органу, Положення від 02.09.2020 р. № 784. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2020-p#Text</p> <p>5. Про консультативно-дорадчий орган з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання та протидії домашньому насильству та протидії торгівлі людьми: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення, Порядок, Перелік від 05.09.2007 р. № 1087. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-2007-p#Text</p> <p>6. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр#Text</p> <p>7. Про Урядового уповноваженого з питань гендерної</p>

	<p>і чоловіків; консультативно-дорадчих органів, радників з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі, громадських об'єднань тощо. Суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі. Повноваження і напрями діяльності Урядового уповноваженого з питань гендерної політики.</p>	<p>політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 390. URL: https://www.kmu.gov.ua/npras/250049925</p> <p>8. Порадник для гендерних радників і радниць /За загальною редакцією Урядової уповноваженої з питань гендерної політики, д.ю.н. Катерина Левченко. Київ. 2023. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/18%20-%20PDF/2023/25.08.2023/poradnik-dlya-radnikov-1-1.pdf</p>
<p>Тема 8 Механізми забезпечення гендерної рівності в освіті</p>	<p>Гендерна нерівність в освіті: причини, прояви, наслідки. Шляхи подолання гендерної нерівності в освіті. Міжнародно-правові акти універсального і регіонального рівнів щодо забезпечення гендерної рівності у сфері освіти. Національні правові рамки у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року. Рекомендації,</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2024 роки з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, План, Заходи від 20.12.2022 р. № 1163-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text 2. Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України; План від 05.09.2018 р. № 634-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-2018-p#Text 3. UNESCO in Action for Gender Equality 2022-2023. 4. UNESCO: Her education, our future: UNESCO fast-tracking girls' and women's education. URL: https://www.unesco.org/en/gender-equality/education/her-education-our-future 5. UNESCO: What you need to know about how UNESCO advances education and gender equality. URL: https://www.unesco.org/en/gender-equality/education/need-know 6. African Union International Centre For Girls' and

	<p>викладені у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до періодичних доповідей України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (у сфері освіти) та їх виконання.</p>	<p>Women's Education in Africa (AU/CIEFFA): About African Union CIEFFA. URL: https://cieffa.au.int/en/who-we-are/overview</p>
--	--	--

ТЕМА 1. КОНЦЕПЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Мета: ознайомлення науково-педагогічних працівників з концепцією гендерної рівності, її розумінням та сутністю, основними поняттями, проявами гендерної нерівності та дискримінації за ознакою статі.

План

1. Концепція гендерної рівності: поняття і сутність. Терміни «гендер», «стать».
2. Гендерна ідентичність
3. Гендерна рівність як наскрізна ідея основоположних прав людини. Гендерний мейнстрімінг.
4. Гендерна нерівність та її прояви.
5. Дискримінація за ознакою статі і гендерна рівність. Форми та види гендерної дискримінації.

Питання:

1. Як Ви розумієте концепцію «гендерна рівність»?

2. Надайте визначення поняття «гендер» і «стать». Чи існує між ними відмінність?

3. Які прояви гендерної нерівності Вам відомі?

4. Що слід розуміти під гендерною ідентичністю?

5. Охарактеризуйте види і форми дискримінації за ознакою статі.

Кейс

Відповідно до національного законодавства держави було передбачено юридичне зобов'язання розлучених жінок дотримуватися 300-денного періоду очікування перед тим, як знову вийти заміж – за когось іншого, ніж їхній колишній чоловік, – якщо вони не можуть довести, що вони не вагітні, пройшовши медичне обстеження. У зв'язку з цим пані А. після розлучення була вимушена пройти медичне обстеження, щоб перевірити, чи не вагітна вона, щоб вона могла повторно вийти заміж до закінчення 300-денного періоду очікування, який розпочався з дати її розлучення.

Питання:

1. Чи є таке положення національного законодавства проявом дискримінації за ознакою статі і порушення принципу гендерної рівності?

2. Чи є допустимим, на Вашу думку, нормативне закріплення такої вимоги?

3. Чи відповідає встановлення 300-денного періоду очікування і вимога щодо надання медичної довідки для його скорочення соціальній потребі суспільства ?

Завдання: Охарактеризувати принципи гендерної рівності крізь призму гендерної ідентичності, статті.

ТЕМА 2. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Мета: сформувати у науково-педагогічних працівників цілісне уявлення та розуміння основних міжнародних універсальних і регіональних стандартів щодо забезпечення принципу гендерної рівності у різних сферах суспільного життя.

План

1. Становлення та розвиток міжнародно-правової основи у сфері забезпечення гендерної рівності.
2. Універсальні міжнародно-правові акти (міжнародні угоди, декларації, резолюції, рекомендації, програмні документи).
3. Регіональні міжнародні акти у сфері забезпечення гендерної рівності (Рада Європи, Європейський Союз, ОБСЄ, Спільнота розвитку півдня Африки (САДК), Африканський Союз).

Питання:

1. Назвіть основні міжнародно-правові акти, якими закріплено принцип гендерної рівності.
2. Назвіть основні міжнародні акти щодо закріплення принципу гендерної рівності у сфері політики та управління, охорони здоров'я.
3. Охарактеризуйте регіональні міжнародні акти у сфері забезпечення гендерної рівності.
4. Яке значення мають міжнародно-правові акти для забезпечення принципу гендерної рівності?

Кейс

З квітня 2010 року А.Б. проживає у Державі А., де має статус біженця. До від'їзду з Держави Б. вона працювала фінансовим помічником і перекладачем для журналістів, компаній і регіональних органів у столиці. Як ІЗМ.130 захисниця вона зареєструвала свою власну жіночу правозахисну організацію і співпрацювала з правозахисними та іншими організаціями, що здійснюють

діяльність на захист прав і можливостей жінок. У січні 2012 року А.Б. взяла участь у демонстрації у столиці Держави Б, учасниці якої протестували проти відсутності квот для жінок на національних виборах та коментарів відповідальних осіб держави про жіночі права. Імена організаторів, зокрема 14ім'я А.Б., були згодом опубліковані на сторінках мережі Facebook. Авторка та інші учасниці отримали повідомлення зі звинуваченнями у спробі зруйнувати ісламський спосіб життя. Командир впливового повстанського формування стверджував, що організаторки відріклися від власної культури, зокрема через відмову покривати волосся. Через ці повідомлення та численні погрози А.Б. та інші учасниці боялися виходити з дому.

Питання:

1. Чи є тут порушення міжнародно-правових актів у сфері забезпечення гендерної рівності? Порушення яких міжнародних стандартів мало місце у даному випадку?
2. Які дії мала вчинити Держава Б.?
3. Чи є це проявом гендерної нерівності та дискримінації за ознакою статі?

Завдання: Розкрийте співвідношення міжнародних універсальних і регіональних стандартів у сфері гендерної рівності.

ТЕМА 3. ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У ТРУДОВІЙ СФЕРІ

Мета: ознайомлення науково-педагогічних працівників з основними положеннями міжнародно-правових актів у сфері трудових правовідносин; визначення основних стандартів прав людини у трудовій сфері; визначення основних правопорушень; визначення алгоритму захисту порушених прав.

План

1. Універсальні і регіональні міжнародні акти у сфері забезпечення трудових прав (міжнародні акти ООН, Міжнародної організації праці, регіональні міжнародні акти – акти ЄС).

2. Стандарти забезпечення гендерної рівності у трудовій сфері: поняття, сутність.

3. Прояви гендерної нерівності у сфері трудових правовідносин.

4. Захист порушеного права: підстави звернення до Європейського суду прав людини. Процедура звернення.

Питання:

1. Що слід розуміти під терміном «гендерна рівність» у трудовій сфері?

2. Дайте визначення гендерної нерівності.

3. Форми гендерної нерівності

Кейс

Роботодавець підприємства «Маштех» у зв'язку з важким фінансовим становищем підприємства, прийняв рішення щодо скорочення персоналу про що сповістив співробітників підприємства через інтернет-портал, розмістивши оголошення такого змісту:

«Шановні співробітники, керівництво підприємства сповіщає, що у зв'язку з фінансовими проблемами нашого підприємства, з 20.10. 2023 р. буде проведено скорочення персоналу. У штаті залишаться висококваліфіковані працівники чоловічої статі. Усім іншим співробітникам буде сплачена компенсація». Працівники підприємства подали декілька скарг, які стосувалися: 1. Порушення гендерної рівності щодо працівників підприємства – жінок 2. Про гендерну дискримінацію працівників. 3. Про упереджене використання мови. В усіх скаргах акцентовано увагу на тому, що скаргники залишають за собою право звернутися до Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ).

Питання:

1. Чи вважається зміст такого оголошення порушенням гендерної рівності?
2. Дайте визначення поняття гендерна рівність.
3. Що слід розуміти під гендерною дискримінацією. Назвіть форми гендерної дискримінації.
4. Дайте визначення «упередженого використання мови».
5. Чи мало місце у даному оголошенні упереджене використання мови?
6. За яких умов фізичні особи мають право позову до ЄСПЛ? Назвіть відповідну норму міжнародного договору.

Завдання: Сформулювати оголошення з дотриманням принципу гендерної рівності.

ТЕМА 4. ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО

Мета: ознайомлення науково-педагогічних працівників з поняттям, формами, проявами гендерно зумовленого насильства та механізмами його запобігання і протидії.

План

1. Поняття та першопричини гендерно зумовленого насильства
2. Форми та види гендерно зумовленого насильства: фізичне насильство, сексуальне насильство, економічне насильство, психологічне/емоційне насильство
3. Правові засади запобігання та протидії гендерно зумовленого насильства
4. Заходи запобігання і протидії гендерно зумовленому насильству.
5. Підтримка потерпілих гендерно зумовленого насильства

Питання:

1. Які форми гендерно зумовленого насильства Вам відомі? Охарактеризуйте їх.
2. Дайте визначення гендерно зумовленого насильства ?
3. Які фактори сприяють гендерно зумовленому насильству ?
4. Охарактеризуйте міжнародні стандарти щодо запобігання і протидії гендерно зумовленому насильству та захисту і підтримки жертв насильства.

Кейс

Б. А. вийшла заміж за А.В. у липні 2005 року будучи 17-річною школяркою. Молоде подружжя переїхало жити до будинку батьків А. В., де вони жили разом зі своїм сином, який народився грудні 2005 року.

Протягом багатьох років спільного життя Б.А. була жертвою сімейно-побутового насильства з боку А.В., зокрема психологічного, емоційного та фізичного насильства. У січні 2001 року А.В. тричі вдарив жінку за те, що вона відмовилася носити певний одяг. З того часу насильство щодо автора почастішало. Щоразу, коли Б. А. висловлювала думку, відмінну від думки А.В, він виявляв у відповідь насильство і агресію, штовхаючи і пхаючи її. Він також жбурляв речами, бив предмети та ламав меблі. У березні 2002 року А.В. побив Б. А., завдавши їй кілька ударів по голові за те, що вона вимкнула телевізор, щоб вона та їхній син могли спати. В результаті вона місяцями страждала від головного болю. У жовтні 2006 року чоловік знову побив жінку в присутності їхнього сина. Чоловік також не дозволяв Б. А. відвідувати її батьків, тримаючи її в ізоляції у замкненому будинку.

Протягом зазначеного періоду Б. А. неодноразово зверталася до правоохоронних органів із заявами про здійснене насильство, а також після розлучення – із заявами про прийняття припису з метою захистити її та дітей від насильства з боку колишнього чоловіка. Разом з тим, з боку компетентних органів не було вчинено достатніх дій для припинення такого насильства та притягнення А.В. до відповідальності.

Питання:

1. Чи є описана ситуація формою гендерно зумовленого насильства? Обґрунтуйте свою думку.

2. Які дії мала вчинити держава відповідно до своїх зобов'язань за міжнародними договорами у цій сфері?

Завдання: Наведіть приклади економічного насильства як прояву гендерно зумовленого насильства.

ТЕМА 5. МІЖНАРОДНІ ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Мета: ознайомлення науково-педагогічних працівників з міжнародними універсальними і регіональними механізмами забезпечення гендерної рівності, їх компетенцією, напрямками діяльності, процедурою звернення.

План:

1. Статутні органи міжнародних універсальних і регіональних міжнародних організацій та їх роль у забезпеченні гендерного принципу.

2. Універсальні міжнародні інституції. Комісія зі становища жінок. Комітет з прав людини. Комітет із ліквідації дискримінації щодо жінок. Спеціальний доповідач з питання щодо насильства стосовно жінок, його причин і наслідків. Робоча група по боротьбі з дискримінацією щодо жінок і дівчаток.

3. Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав та можливостей жінок під назвою «ООН-жінки» та цільові групи.

4. Регіональні механізми. Група експертів з питань протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. Консультативний комітет ЄС з рівних можливостей для жінок і чоловіків. Європейський інститут гендерної рівності. Міжамериканська комісія з прав жінок. Директорат у справах жінок, гендеру та молоді Комісії Африканського союзу.

Питання:

1. Які правозахисні органи у сфері забезпечення принципи гендерної рівності Вам відомі?
2. Чи може фізична особа звернутися до Європейського суду з прав людини у випадку дискримінації за ознакою статі?
3. Яке значення має діяльність міжнародних правозахисних органів для укріплення та дотримання гендерної рівності?

Кейс

Протягом кількох років пані М. піддавалася насильству з боку її чоловіка, який зловживав алкогольними напоями. Вона неодноразово зверталася до правоохоронних органів зі скаргами на побиття та завдання їй тілесних ушкоджень. Жодного разу за результатами її звернень не було порушено кримінальної справи та не було притягнуто до відповідальності її чоловіка. У жовтні 2015 року вона подала заяву про розлучення, після чого їй чоловік, перебуваючи і стані сильного алкогольного сп'яніння завдав їй безліч ударів по голові, що спричинило параліч пані М. та її смерть. У грудні чоловік пані М. був засуджений до восьми років позбавлення волі.

Питання:

1. Чи є, на Вашу думку, винесений обвинувальний вирок достатнім для того, щоб виключити відповідальність держави-учасниці за дії чи бездіяльність, що мала місце в період до смерті пані М., включаючи вчинення неодноразових та серйозних актів гендерного насильства у побутових умовах.
2. Чи може в інтересах пані М. звернутися до міжнародного правозахисного органу (Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок, Європейського суду з прав людини тощо) правозахисна організація з огляду на, що «репрезентативний статус» такого роду після смерті жертви гендерного насильства внаслідок такого насильства має велике значення для забезпечення

загального захисту прав жінок на свободу від насильства та на життя без страху та насильства на основі рівності?

3. За яких умов особи мають право звернутися до Європейського суду з прав людини або Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок?

4. Яке рішення може прийняти Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок та Європейський суд з прав людини у даній ситуації?

Завдання: За яких обставин фізична особа може звернутися до ЄСПЛ задля забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок.

ТЕМА 6. НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Мета: ознайомлення з національним законодавством, зокрема законами, підзаконними нормативно-правовими актами, стратегічними і програмними документами щодо забезпечення гендерної рівності у різних сферах суспільного життя.

План:

1. Національні нормативно-правові акти з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків
2. Гендерно-правова експертиза: мета, порядок проведення. Гендерні підходи під час розроблення нормативно-правових актів.
3. Нормативно-правові засади забезпечення гендерної рівності у громадсько-політичній сфері.
4. Нормативно-правові засади забезпечення гендерної рівності у соціально-економічній сфері.
5. Запобігання та протидія насильству за ознакою статі.

Питання:

1. Назвіть основні нормативно-правові акти України у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

2. Дайте визначення гендерно-правової експертизи. У чому полягає її мета?

3. Які нормативно-правові акти щодо протидії насильству за ознакою статі вам відомі?

Кейс

Громадянка України уклала шлюб з громадянином Держави Б. Під час їхнього проживання в Україні у подружжя народилася дитина. Згодом подружжя переїхало на постійне місце проживання до Держави Б., де чоловік почав систематично порушувати права своєї дружини, обмежуючи її право на вільне пересування, право на достатнє харчування, не даючи виходити із будинку та утримуючи у підвалі. Крім того, жінка не отримала медичну допомогу, коли народжувала другу дитину, в результаті чого зазнала шкоди здоров'ю. Батьки жінки, які проживали в Україні неодноразово зверталися до правоохоронних органів Держави Б., однак не отримали необхідної допомоги. Пізніше вони намагалися отримати допомогу від посольства шляхом численних телефонних дзвінків та направлення письмових прохань. Через деякий час батькам жінки вдалося звільнити її з будинку чоловіка та направити заяву до органів поліції Держави Б. щодо вказаних порушень її прав. З огляду на це було здійснено розслідування означених фактів та порушено судовий розгляд справи, що серед іншого стосувався встановлення опіки над дітьми. Однак жінка не отримала можливості повноцінної участі у цих провадженнях, оскільки не володіла мовою Держави Б. на достатньому рівні та не знала законів цієї держави. Жоден представник посольства не надавав їй допомогу в ході розгляду, і посольство не запропонувало їй жодної правової допомоги, пояснивши це тим, що консульський персонал не знайомий із законами шариату. За підсумком розгляду справи, жінку було видворено з Держави Б.

через відсутність законних підстав на перебування та визначено опікуном молодшої дитини батька – громадянина держави Б.

Питання:

1. Чи було в даному випадку порушення прав жінки? Якщо так, які права було порушено?
2. Які зобов'язання за міжнародним правом не було виконано Україною. Обґрунтуйте свою позицію.

Завдання: Наведіть приклади дискримінаційної реклами за ознакою статі.

ТЕМА 7. НАЦІОНАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Мета: ознайомлення науково-педагогічних працівників із національними механізмами реалізації політики у сфері гендерної рівності, їх компетенцією, напрямками діяльності

План:

1. Органи, установи, організації, наділені повноваженнями у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків:
  - Верховна Рада України.
  - Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.
  - Кабінет Міністрів України.
  - Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
  - Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, визначені в їх складі уповноважені особи (координатори) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.
  - Громадські об'єднання.

2. Консультативно-дорадчі органи та радники з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі.

3. Урядовий уповноважений з питань гендерної політики

4. Суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі.

Питання:

1. Охарактеризуйте повноваження Урядового уповноваженого з питань гендерної політики.

2. Які суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі вам відомі? Які їх функції?

3. Розкрийте компетенцію радників з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі.

Кейс

У грудні 2010 року пані А. завагітніла. Її вагітність протікала нормально, ретельно контролювалася і була доношеною. У вересні у пані А. почалися перейми і вона вирушила до державної лікарні. Її госпіталізували, протягом перебування в лікарні їй було проведено більше 10 оглядів, під час пологів забороняли змінювати положення та використали ножиці і вакуумний екстрактор щоб витягти дитину. Після пологів дитину забрали і помістили у відділення для новонароджених, де вона знаходилася протягом семи днів. У цей період матері дозволялося перебувати з дочкою лише по 15 хвилин кожні три години, а батькові – лише двічі по 30 хвилин на день. Крім того, дитину годували з пляшечки без дозволу матері, пояснюючи це тим, що «матері, які дзвонять у дзвінок, заважають персоналу». На тлі того, що сталося у автора, розвинувся посттравматичний стресовий розлад, у зв'язку з яким їй довелося звернутися за психотерапевтичною допомогою. Зокрема, розлучення батьків з

дочкою після її народження серйозно позначилася на встановленні відносин між ними.

Питання:

1. Чи є в даному випадку порушення законодавства щодо забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок за національним законодавством України?

2. До якого органу можуть звернутися потерпілі особи?

Завдання: Які дії має вчинити Уповноважений Верховної Ради України з прав людини у разі отримання звернення щодо випадку дискримінації за ознакою статі?

ТЕМА 8. МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ОСВІТІ

Мета: ознайомлення науково-педагогічних працівників із міжнародними та національними правовими механізмами щодо забезпечення гендерної рівності в освітньому середовищі.

План:

1. Міжнародно-правові рамки щодо забезпечення гендерної рівності у сфері освіти.

2. Стратегія ЮНЕСКО щодо забезпечення гендерної рівності в освіті за допомогою освіти на період 2019–2025 рр. Основні напрямки Стратегії ЮНЕСКО: поліпшення даних для реалізації діяльності; покращення правових, політичних рамок та планування для просування прав; поліпшення процесу викладання та навчання для розширення прав і можливостей.

3. Національні правові рамки щодо забезпечення гендерної рівності в освіті. Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року.

4. Прояви гендерної нерівності в освіті та шляхи подолання. Гендерні диспропорції в галузі природничих наук.

Питання:

1. Які прояви гендерної нерівності в освіті Вам відомі?
2. Чим зумовлено існування гендерних диспропорцій в галузі природничих наук
3. Як забезпечується гендерна рівність у сфері освіти?
4. Охарактеризуйте шляхи подолання гендерної нерівності в освіті.

Кейс

У 2020 році було проведено гендерну експертизу навчально-методичного забезпечення закладу освіти. Було встановлено, що в більшості підручників чоловіки зображуються вченими, інженерами, космонавтами, політичними діячами, тоді як жінки – вчителями, кравчинями, кухарями та медсестрами. Менше 10 % матеріалів згадували жінок як громадських і політичних діячів, інженерів, учених, фізиків.

Питання:

1. Чи є це проявом прихованої гендерної дискримінації жінок?
2. Чи матиме це вплив на дотримання гендерної рівності у сфері освіти та після неї?
3. На Вашу думку чим це зумовлено та які мають бути вчинені подальші дії?

Завдання: Викладіть ваші пропозиції щодо поліпшення шляхів покращення процесу викладання та навчання для розширення прав і можливостей чоловіків і жінок.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Міжнародні акти:

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Довідник для членів парламенту. URL: <https://rm.coe.int/1680096e45>.
2. Конвенція про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності № 100. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_002
3. Agenda 2063: The Africa We Want. URL: <https://au.int/en/agenda2063/overview>
4. Beijing Declaration and Platform for Action, Beijing +5 Political Declaration and Outcome. URL: https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/CSW/PFA_E_Final_WEB.pdf
5. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>
6. Charter of Fundamental Rights of the European Union. URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
7. Convention on the Political Rights of Women. URL: https://treaties.un.org/doc/treaties/1954/07/19540707%2000-40%20am/ch_xvi_1p.pdf
8. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women New York, 18 December 1979. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-elimination-all-forms-discrimination-against-women>
9. Convention No. 156 Convention concerning Equal Opportunities and Equal Treatment for Men and Women Workers: Workers with Family Responsibilities, 1981. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---gender/documents/genericdocument/wcms_114192.pdf
10. Declaration on Gender & Development 1997. URL: <https://www.sadc.int/document/declaration-gender-development-1997>
11. Declaration on the Protection of Women and Children in Emergency and Armed Conflict. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-protection-women-and-children-emergency-and-armed>
12. Declaration and Treaty of the Southern African Development Community. URL: https://www.sadc.int/sites/default/files/2021-11/Declaration__Treaty_of_SADC_0.pdf
13. Declaration on the Elimination of Violence against Women. URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.21_declaration%20elimination%20vaw.pdf

14. Discrimination (Employment and Occupation) Convention, 1958 (No. 111). URL: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312256:NO
15. European Convention on Human Rights. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_ENG
16. European Social Charter (Revised). URL: <https://rm.coe.int/168007cf93>
17. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights>
18. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights>
19. Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. URL: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/protocol/>
20. Political Declaration on the Occasion of the Twentieth Anniversary of the Fourth World Conference On Women. URL: <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/CSW/59/Declaration-EN.pdf>
21. Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Rights of Women in Africa. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Women/WG/ProtocolontheRightsofWomen.pdf>
22. Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-prevent-suppress-and-punish-trafficking-persons>
23. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015 70/1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/89/PDF/N1529189.pdf?OpenElement>
24. Resolution on Promoting Gender Inclusive and Responsive Mediation //Minsk Declaration and resolutions adopted by the OSCE Parliamentary Assembly at the Twenty-sixth Annual Session Minsk, 5 to 9 July 2017. P. 27-29. URL: <https://www.oscepa.org/en/documents/annual-sessions/2017-minsk/declaration-25/3555-declaration-minsk-eng/file>
25. Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/supplementary-convention-abolition-slavery-slave-trade-and>
26. Universal Declaration of Human Rights. URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

27. United Nations Charter (full text). URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>

28. The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women and its Optional Protocol Handbook for Parliamentarians No. 36. 2023. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/OHCHR-IPU-CEDAW-Handbook-revised-edition.pdf>

29. The 2016 Consolidated Text of the Protocol on Gender and Development. URL: https://www.sadc.int/sites/default/files/2023-02/EN-REVISED_SADC_PROTOCOL_ON_GENDER_AND_DEVELOPMENT_2016-final.pdf

30. 70/1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf

31. Vienna Declaration and Programme of Action. URL <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G93/142/33/PDF/G9314233.pdf?OpenElement>

Нормативно-правові акти:

1. Виборчий кодекс України: Закон України від 19.12.2019 р. № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>

2. Кодекс законів про працю України: Кодекс України; Закон від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

3. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

4. Методичні рекомендації щодо проведення гендерного аудиту підприємствами, установами та організаціями: Наказ Міністерства соціальної політики України від 09.08.2021 р. № 448. URL: <https://www.msp.gov.ua/documents/6081.html?PrintVersion>

5. Питання Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року: Постанова Кабінету Міністрів України; Програма, Паспорт, Заходи від 24.02.2021 р. № 145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-2021-%D0%BF#n16>

6. Питання проведення гендерно-правової експертизи: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.11.2018 р. № 997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-2018-п#n14>

7. Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Указ Президента України від 26.07.2005 р. № 1135/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135/2005#Text>

8. Про визначення питань, що належать до компетенції Першого віце-прем'єр-міністра України та віце-прем'єр-міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України; Перелік від 25.03.2020 р. № 274. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274-2020-п#Text>

9. Про внесення змін до пункту 6 додатка 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2016 р. № 296: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 р. № 117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117-2017-п#п6>

10. Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту: МОН України; Наказ, План, Заходи від 10.09.2009 р. № 839. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0839290-09#Text>

11. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

12. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>

13. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

14. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 р. № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>

15. Про затвердження Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року: Постанова Кабінету Міністрів України; Програма, План, Заходи від 27.12.2006 р. № 1834. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1834-2006-п#Text>

16. Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року: Постанова Кабінету Міністрів України; Програма, Паспорт, Заходи від 11.04.2018 р. № 273. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273-2018-п#Text>

17. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України; Стратегія від 05.08.2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

18. Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів: Мінсоцполітики України; Наказ, Інструкція від 07.02.2020 р. № 86. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0211-20#n14>

19. Про затвердження Методики визначення потреб територіальних громад у створенні спеціалізованих служб підтримки постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі: Мінсоцполітики України; Наказ, Методика від 30.11.2020 р. № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0036-21#Text>

20. Про затвердження Методичних рекомендації щодо ідентифікації випадків гендерної дискримінації та механізм надання правової допомоги: КЦ надання правової допомоги; Наказ, Рекомендації від 12.03.2019 р. № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033419-19#Text>

21. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо внесення до колективних договорів та угод положень, спрямованих на забезпечення рівних

прав і можливостей жінок та чоловіків у трудових відносинах: Мінсоцполітики України; Наказ, Рекомендації, Положення від 29.01.2020 р. № 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0056739-20#Text>

22. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо оцінювання гендерного впливу галузевих реформ: Мінсоцполітики України; Наказ, Рекомендації, План [...] від 14.04.2020 р. № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0257739-20#n10>

23. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України; План, Перелік, Форма типового документа, Звіт, Заходи від 28.10.2020 р. № 1544-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#n14>

24. Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України; План від 05.09.2018 р. № 634-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-2018-p#Text>

25. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України; Стратегія від 03.03.2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25>

26. Про затвердження плану заходів з реалізації зобов’язань Уряду України, взятих в рамках міжнародної ініціативи “Партнерство Біарріц” з утвердження гендерної рівності: Розпорядження Кабінету Міністрів України; План, Заходи від 16.12.2020 р. № 1578-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1578-2020-p#Text>

27. Про консультативно-дорадчий орган з питань сім’ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання та протидії домашньому насильству та протидії торгівлі людьми: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення, Порядок, Перелік від 05.09.2007 р. № 1087. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-2007-p#Text>

28. Про Національну стратегію у сфері прав людини: Указ Президента України; Стратегія від 24.03.2021 р. № 119/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1192021-37537>

29. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр#Text>

30. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>

31. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 № 3739-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text>

32. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 р. № 270/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр#Text>

33. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію людського розвитку»: Указ Президента

України; Стратегія від 02.06.2021 р. № 225/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225/2021#Text>

34. Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022-2024 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, План від 12.08.2022 р. № 752-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-2022-p#Text>

35. Про схвалення Концепції комунікації у сфері гендерної рівності: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 16.09.2020 р. № 1128-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2020-p#Text>

36. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 14.04.2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>

37. Про схвалення Національної стратегії подолання гендерного розриву в оплаті праці на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2023-2025 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, План, Заходи від 15.09.2023 р. № 815-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-2023-p#n14>

38. Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2024 роки з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, План, Заходи від 20.12.2022 р. № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text>

39. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр#Text>

40. Про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 390. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/250049925>

41. Про утворення Комісії з питань координації взаємодії органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Постанова Кабінету Міністрів України; Склад колегіального органу, Положення від 02.09.2020 р. № 784. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2020-п#Text>

42. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

43. Структура Комітету Верховної Ради України питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва. URL: <https://komzak.rada.gov.ua/uploads/documents/30787.pdf>

44. Типове положення про відповідальний підрозділ з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2020-п#n18>

45. Типове положення про радника з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2020-п#n18>

46. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

Література:

1. Гендерна політика в нормативно-правових документах. Частина 1. За заг.ред Левченко К.Б. / Г.Г. Жуковська, К.Б. Левченко, О.О. Остапенко, О.І. Суслова. Київ, 2020. 186 с. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/18%20-%20PDF/02.2021/genderna-polityka.pdf>

2. Дрьоміна-Волок Н. В. Концепція расової дискримінації у міжнародному антидискримінаційному праві : монографія. Одеса : Юрид. літ., 2015. 540 с.

3. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник /Андрієнкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. та ін. – Київ ФОП. Нічога С.О. – 2020. 196 с. https://la-strada.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/posibnyk_protydiya-nasylstvu_-dodatok.pdf

4. Кагановська Т.Є., Сироїд Т.Л. Організаційно-правовий механізм Європейського Союзу щодо забезпечення гендерної рівності. *Науковий ВІСНИК Ужгородського національного Університету*. Серія “Право”. Випуск 76(2). 2023. С. 232-239.

5. Карвацька С.Б., Чепель О.Д. Динаміка стандарту права на недискримінацію: інтерпретаційна практика Європейського суду з прав людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №7. С. 283-286.

6. Карвацька С.Б. Права людини та правосуддя: нові дискусії до питання природи та взаємозв'язку. *Juris Europensis Scientia*. 2022. Вип. 4. С. 3-7.

7. Міжнародне право : слов. довід. / [С. М. Перепьолкін, Т. Л. Сироїд, Л. А. Філяніна] ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.

8. Міжнародний захист людських прав : навч.-метод. посібник / колект. авт.; за наук. редакцією С. Г. Меленко, О. Д. Чепель. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 488 с.

9. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. О. Б. Онишко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с.

10. Питання заборони та протидії дискримінації : метод. рек. для юристів. URL: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/human-rights/echr-prohibition-combating-discrimination.pdf>.

11. Порадник для гендерних радників і радниць /За загальною редакцією Урядової уповноваженої з питань гендерної політики, д.ю.н. Катерина Левченко. Київ. 2023. URL:

<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/18%20-%20PDF/2023/25.08.2023/poradnik-dlya-radnikov-1-1.pdf>

12. Посібник МОМ з питань надання допомоги постраждалим від торгівлі людьми. Київ: Тютюкін, 2009. 320 с. URL: <http://ukr.pdf.www.ohchr.org/Documents/Publications/F3>.

13. Практичний посібник з аргументації у справах щодо дискримінації. URL: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/human-rights/echr-arguments-for-discrimination-guide.pdf>.

14. Практичний посібник щодо прийнятності заяв Європейським судом з прав людини / [Рада Європи; Європ. суд з прав людини]. 2011. URL: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/human-rights/echr-admissibility-guide.pdf>.

15. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародне право прав людини: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 564 с.

16. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовн. незалеж. оцінювання: за заг. ред. Т.Л. Сироїд. 5-те вид., перероблене і доповнене. Харків: Право. 2023. 474 с.

17. Сироїд Т.Л. Політичні права жінок крізь призму гендерної рівності. *Захист прав людини на універсальному та регіональному рівнях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Дніпро, 08 грудня 2023 р.); укладач: канд. юрид. наук, доц. Л.А. Філянкіна Дніпро: Університет митної справи та фінансів; 2023. С. 45-48. 572 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Xvv3SOBi9ZO88R3dDMxpOMp-rTmMvpQx/view>

18. Сироїд Т., Фоміна Л. Продовольча безпека і гендерна рівність: міжнародно-правовий аспект. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2023. Вип. 35.

19. Сироїд Т. Заборона катувань у міжнародному праві: поняття, сутність, характеристика складу злочину. *Актуальні проблеми держави і права*. № 94 (2022). С. 123-135. <http://apdp.in.ua/index.php/vipusk-94.html> DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v94.2022.15>

20. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародно-правовий захист права на здоров'я вразливих категорій осіб: теорія та практика. *Міжнародне право у світі динамічних змін: контури майбутнього міжнародного правопорядку: колект. монографія* / наук. Ред. В. Репецький, І. Земан, В. Гутник: Львів-Дрогобич, 2021. С. 229-244. 420 с.

21. Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право: підручник. Харків. нац. ун-т імені В.Н. Каразіна. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право. 2020. 648 с.

22. Сироїд Т.Л. Організаційно-правові основи діяльності ООН щодо освіти в галузі прав людини. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. Випуск 29, 2020. С. 332-340.

23. Сироїд Т.Л. Міжнародно-правові основи захисту сексуального репродуктивного здоров'я жінок. *Juris Europensis Scientia*. 2020. Вип.3. С. 151-

155. http://jes.nuoua.od.ua/archive/3_2020/32.pdf DOI
<https://doi.org/10.32837/chern.v0i3.117/>
24. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник / За заг. ред. д.ю.н., проф. Т.Л. Сироїд. Х. Право. 2019. 472 с.
25. Сироїд Т.Л. Дотримання гендерної рівності в діяльності поліцейських сил ООН. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми дослідження Матеріали міжнародної науково-практичної конференції.* (м. Харків, 17 травня 2019 р.). С. 200-202.
26. Сироїд Т.Л. Міжнародні стандарти в галузі забезпечення права на здоров'я та практика їхнього застосування: навч. посіб. Харків: Право, 2021. 166 с.
27. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Організаційно-правовий механізм захисту прав людини Європейського Союзу / Challenges and prospects for the development of legal systems in Ukraine and EU countries: comparative analysis: Collective monograph. Riga : Izdevniecība "Baltija Publishing", 2019. Volume 2. 304 p. (p. 129-144).
28. #HerEducationOurFuture #BreakTheBias: challenging gender bias and stereotypes in and through education; the latest facts on gender equality in education. UNESCO, 2022. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380827>
29. 2023 report on Gender Equality in the EU. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2023-04/annual_report_GE_2023_web_EN.pdf
30. A quantum leap for gender equality : for a better future of work for all / International Labour Office. - Geneva: ILO, 2019. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_674831.pdf
31. Achieving gender equality at work International Labour Conference 111th Session, 2023. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/--relconf/documents/meetingdocument/wcms_870823.pdf
32. African Union International Centre For Girls' and Women's Education in Africa (AU/CIEFFA): About African Union CIEFFA. URL: <https://cieffa.au.int/en/who-we-are/overview>
33. CEDAW and Women's Intersecting Identities: A Pioneering Approach to Intersectional Discrimination. URL: <https://globalnaps.org/wp-content/uploads/2018/08/cedaw-and-women-s-intersecting-identities-a-pioneering-approach-to-intersectional-discrimination.pdf>
34. Concluding observations on the ninth periodic report of Ukraine. URL: <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FFPPRiCAqhKb7yhsvglKm%2F71Q4iogAZSMgJYVsfA92MTYCTWHEE11uSPzKnKpWwt7TOxV5J8ClgoK%2BClqJPqBxMVCVqFR%2BSTZI1rHskXxYGFUsmX2WfG%2Bef3Lx0>
35. Council of Europe Gender Equality Strategy 2018-2023. URL: <https://www.coe.int/en/web/genderequality/gender-equality-strategy>

36. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Driel, B., Donlevy, V., Melstveit Roseme, M., Issue paper on gender equality in and through education – Working Group on Equality and Values in Education and Training, Driel, B.(editor), Donlevy, V.(editor), Melstveit Roseme, M.(editor), Publications Office of the European Union, 2023. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d36b1bdf-adae-11ed-8912-01aa75ed71a1/language-en>
37. European Commission. Gender-Age Marker. URL: https://ec.europa.eu/echo/files/policies/sectoral/gender_age_marker_toolkit.pdf
38. From access to empowerment: UNESCO strategy for gender equality in and through education 2019-2025. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000369000>
39. Gabrielle Hosein, Tricia Basdeo-Gobi, Lydia Rosa Gény. Gender mainstreaming in national sustainable development planning in the Caribbean. URL: <https://repositorio.cepal.org/server/api/core/bitstreams/37172b42-285f-4014-b835-10cae7db031d/content>
40. Gender Equality Across The Humanitarian-Development-Peace Nexus. OECD, 2021. URL: <https://www.oecd.org/dac/gender-equality-across-the-hdp-nexus-july2021.pdf>
41. Glossary of Terms and Concepts UNICEF Regional Office for South Asia November 2017. URL: <https://www.unicef.org/rosa/media/1761/file/Genderglossarytermsandconcepts.pdf>
42. Handbook on Gender Dimensions of criminal justice responses to terrorism. United Nations, 2019. URL: https://www.unodc.org/documents/terrorism/Publications/GENDER/17-08887_HB_Gender_Criminal_Justice_E_ebook.pdf
43. Handbook on Gender Dimensions of criminal justice responses to terrorism. 2019. URL: https://www.unodc.org/documents/terrorism/Publications/17-08887_HB_Gender_Criminal_Justice_E_ebook.pdf
44. Human Rights of Women and Girls With Disabilities: A Brief Guide to the Intersectional Approach through the Implementation of CEDAW and CRPD in Ukraine Kyiv 2019. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2020-09/cedaw%20crpd%20guide%20eng_compressed.pdf
45. International Standards on the Protection of People with Diverse Sexual Orientation, Gender Identity, Gender Expression and Sex Characteristics (Sogiesc) in the Context of Migration. URL: <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/documents/InfoNote-International-Standards-Protection-of-People-with-Diverse-SOGIESC.pdf>
46. Kaganovska, T., Syroid, T., Shamrayeva, V., Fomina, L., Titov, I. (2023). Modeling approaches to achieve an adequate standard of living: A study within the framework of the UN sustainable development goals. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 18, No. 11, pp. 3665-3671.
47. Liudmyla Petrova, Inna Rebrii, Hryhorii Zubrytskyi. The role and place of women in the army of Ukraine in the context of gender equality. *Scientific*

Journal of the Military University of Land Forces. 2023, Volume 55, Number 1(207), Pages 20-32. DOI: 10.5604/01.3001.0053.4101

48. Perepolkin SM, Boniak VO, Zavhorodnii VA, Syroid TL, Filianina LA. Gender equality in states' armed forces: Comparative and legal study. *Linguistics and Culture Review*. 2021;5(S4):1938-49. DOI: 10.21744/lingcure.v5nS4.1882

49. Statute of the African Union International Centre For Girls' and Women's Education in Africa (AU/CIEFFA). URL: <https://cieffa.au.int/en/who-we-are/status>

50. The Gender Handbook for Humanitarian Action. https://interagencystandingcommittee.org/sites/default/files/migrated/2019-02/2018-iasc_gender_handbook_for_humanitarian_action_eng_0.pdf

51. UNDP, PGA (2022). Advancing the Human Rights and Inclusion of LGBTI People: A Handbook for Parliamentarians. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-10/UNDP-Advancing-The-Human-Rights-and-Inclusion-of-LGBTI-People.pdf>

52. UNESCO in Action for Gender Equality 2022-2023. URL: https://www.unesco.org/en/articles/unesco-action-gender-equality-2022-2023?TSPD_101_R0=080713870fab2000539c1e951ccdbffebc6e7e3a80d41007231c6747a2e316512f1466bfb490f54d08a74b7b2c14300080e2c1842f8de35a47eccbed8db325d3769439c5bbac47e60b24489e52774fc1824acf55f1688eedaa1ed5f5788cfb5e

53. UNESCO: Her education, our future: UNESCO fast-tracking girls' and women's education. URL: <https://www.unesco.org/en/gender-equality/education/her-education-our-future>

54. UNESCO: What you need to know about how UNESCO advances education and gender equality. URL: <https://www.unesco.org/en/gender-equality/education/need-know>

55. UNFPA, UNICEF. Women's & Children's Rights: Making the Connection. URL: https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Women-Children_final.pdf

56. United Nations Evaluation Group (2014). Integrating Human Rights and Gender Equality in Evaluations. New York: UNEG. URL: <https://www.unicef.org/media/54811/file>

57. United Nations Treaty Bodies' jurisprudence on sexual orientation, gender identity, gender expression and sex characteristics. URL: https://www.eods.eu/library/ILGA_2019_UNTreatyBodiesJurisprudence.pdf

Women's Rights in Africa. URL: https://www.researchgate.net/publication/332233761_The_special_rapporteur_on_the_rights_of_women_in_Africa_SRRWA_2007-2015

Електронні ресурси:

1. Офіційний сайт Агентства фундаментальних прав Європейського Союзу. URL: <https://fra.europa.eu/en/about-fra>

2. Офіційний сайт Європейського омбудсмена. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/home>

3. Офіційний сайт Європейського наглядового органу із захисту даних (EDPS). URL: https://edps.europa.eu/_en?lang=en
4. Офіційний сайт Європейської ради із захисту даних. URL: https://edpb.europa.eu/edpb_en
5. Офіційний сайт Європейського суду з прав людини. URL: <http://www.echr.coe.int/echr/>
6. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: <http://europa.eu/>
7. Офіційний сайт Міжнародної організації праці. URL: <https://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>
8. Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй. URL: <https://www.un.org>
9. Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури. URL: <https://www.unesco.org/en>
10. Офіційний сайт Ради Європи. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal>
11. Офіційний сайт Управління Верховного комісара з прав людини ООН. URL: https://www.ohchr.org/en/ohchr_homepage
12. Офіційний сайт Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. URL: <https://www.unhcr.org>
13. Офіційний сайт Human Rights Watch. URL: <http://www.hrw.org>